

Θάνος Κατσάμπας: Πλάνες, μύθοι, αλήθειες και πραγματικότητα για την κρίση και τη διαρθρωτική προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας.

Ένα «παιχνίδι» ερωτήσεων και απαντήσεων που εκπλήσσει. Ο Δρ. Θάνος Κατσάμπας, οικονομολόγος με πολυετή διεθνή εμπειρία σε θέματα μακροοικονομικής θεωρίας και πολιτικής, φωτίζει πολλές ...υποφωτισμένες πτυχές της τελευταίας περιόδου, προκειμένου να γνωρίζουμε πως φθάσαμε ως εδώ, ποια είναι τα δεδομένα μας και που πηγαίνουμε. Η πρώτη καταγραφή του κ. Κατσάμπα είναι συνοπτική, πάνω στη γενική «προβληματική» του σύνθετου τρίπτυχου «μνημόνια-οικονομική κρίση-ανάπτυξη».

Όπως εξηγεί ο κ. Κατσάμπας, μετά από μια δεκαετία σοβαρών και λιγότερο σοβαρών αναλύσεων της ελληνικής οικονομίας, φαίνεται ότι υπάρχουν ακόμη πλάνες και μύθοι για τα αίτια της κρίσης το 2009/10, για τις προσαρμογές στη διάρκεια της μνημονιακής περιόδου και για το μέλλον και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας...

Πολλοί από τους μύθους έχουν ατυχώς εδραιωθεί στη συνείδηση όχι μόνον των απλών (και γενικά απληροφόρητων) πολιτών, αλλά και αρκετών πολιτικών και τεχνοκρατών. Ο κίνδυνος είναι ότι μια νέα κυβέρνηση, που, πιθανότατα, θα προέλθει από τις εκλογές της 7^{ης} Ιουλίου, μπορεί να επαναλάβει τα σφάλματα του παρελθόντος αν δεν καταρριφθούν άπαξ δια παντός οι παλιοί μύθοι, τουλάχιστον στη συνείδηση των "decision makers".

Με αυτή τη συλλογιστική, ο κ. Κατσάμπας συγκέντρωσε τις μεγαλύτερες πλάνες, αλλά και ορισμένα ειλικρινή ερωτήματα, που έχουν δει τη δημοσιότητα τα τελευταία χρόνια. Σε επόμενα τεύχη θα αναλυθούν όλα διεξοδικά, με λεπτομέρειες και στοιχεία.

- **Τα μνημόνια, λοιπόν, προκάλεσαν την κρίση;** Όχι, βέβαια, ακριβώς το αντίστροφο. Η κρίση οδήγησε στα μνημόνια.
- **Τότε, πως προέκυψε η κρίση;** Η κρίση προκλήθηκε από την απόφαση των διεθνών επενδυτών (τραπεζών, hedge funds, θεσμικών επενδυτών), αρχικά να ανεβάσουν προοδευτικά τα επιτόκια δανεισμού για το ελληνικό κράτος, σε απαγορευτικά επίπεδα και, τελικά, τον Απρίλιο του 2010, να διακόψουν τη χρηματοδότηση της ελληνικής κυβέρνησης.
- **Και, γιατί οι διεθνείς επενδυτές, ξαφνικά, στόχευσαν την Ελλάδα, παρότι τη στήριξαν με σχετικά ευνοϊκούς όρους επί μια δεκαετία;** Επειδή, τον Οκτώβριο του 2009 έγινε επίσημα γνωστό ότι το πραγματικό έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού ήταν, τουλάχιστον, τριπλάσιο από τις μέχρι τότε επίσημες στατιστικές.
- **Ακόμη και αν τα μνημόνια, λοιπόν, δεν ευθύνονταν για την κρίση, ουσιαστικά, δεν την επέτειναν με τη λιτότητα που επέβαλαν τόσα χρόνια;** Ακριβώς το αντίθετο. Με τα τεράστια δάνεια που παραχώρησαν στην Ελλάδα οι διεθνείς οργανισμοί και με τη μεγαλύτερη απομείωση (κούρεμα) χρέους στη Παγκόσμια ιστορία, το 2012, η προσαρμογή στην αναπόφευκτη κάθοδο του βιοτικού επιπέδου έγινε ηπιότερη, διότι κράτησε περί τα επτά χρόνια, ενώ, χωρίς τα δάνεια θα ήταν άμεση και απάνθρωπη.

Και όμως πέτυχε...

- **Δηλαδή το πρόγραμμα απέτυχε;** Το πρόγραμμα πέτυχε απόλυτα τους δημοσιονομικούς και άλλους μακροοικονομικούς στόχους, αλλά απέτυχε στην ολοκλήρωση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.
- **Μήπως, τότε, η ελλιπής ή η μη εφαρμογή των μέτρων -ειδικά των διαρθρωτικών- οφειλόταν στο πολιτικό κόστος των εκάστοτε κυβερνήσεων;** Αν και κάθε κυβέρνηση ήταν ευαίσθητη στο θέμα του πολιτικού κόστους, η μη υλοποίηση των μέτρων οφειλόταν, αφενός στην ανικανότητα της δημόσιας διοίκησης και αφετέρου στο επαναλαμβανόμενο σφάλμα των θεσμών να μην αναθεωρούν την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, όποτε η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων βραδυπορούσε.
- **Υπάρχει η αίσθηση, πάντως, ότι η κρίση έχει διαρκέσει 9 χρόνια και δεν υπάρχει ελπίδα άμεσης εξόδου.** Εκτιμώ, προσωπικά, πως η κρίση διήρκεσε μέχρι το μέσο του 2013, δηλαδή ενόσω η δημοσιονομική πολιτική επηρέαζε αρνητικά τη πραγματική οικονομία, λ.χ. προκαλούσε άνοδο της ανεργίας. Από ένα σημείο και μετά, που τοποθετώ στο τέλος του 2013, σταμάτησε η κρίση και άρχισε η περίοδος της μακροχρόνιας διαρθρωτικής προσαρμογής (εκσυγχρονισμού) της ελληνικής οικονομίας, η οποία θα κρατήσει δεκαετίες.

- **Μπορεί να είναι κατανοητό ότι η προσαρμογή θα διαρκέσει χρόνια.... Αλλά, δεκαετίες, γιατί;** Η απάντηση έχει ως εξής: Στη διάρκεια της κρίσης κατέστη προφανές ότι τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας δεν είναι μόνον οικονομικά, αλλά και θεσμικά (δικαιοσύνη, δημόσια διοίκηση, παιδεία) και, κατά συνέπεια, η αναδιοργάνωση του θεσμικού πλαισίου της χώρας θα απαιτήσει μεγάλο χρονικό διάστημα.

Οφειλές και ρευστότητα

- **Από τη στενά οικονομική πλευρά υποστηρίζεται ότι η χώρα θα επανέλθει στην κανονικότητα όταν αρχίσει να έχει και πάλι πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Είναι άραγε έτσι; Όχι.** Η επάνοδος στις αγορές είναι αναγκαία, αλλά όχι ικανή συνθήκη. Η κανονικότητα στην ελληνική οικονομία θα επανέλθει όταν εκλείψουν οι εσωτερικές ληξιπρόθεσμες οφειλές (domestic arrears) στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.
- **Και, που οφείλεται η δημιουργία ληξιπρόθεσμων οφειλών; Δεν είναι αποτέλεσμα της κρίσης;** Γενικά, η καθυστέρηση πληρωμών οφείλεται στην έλλειψη ρευστότητας, που συνδέεται με τη κρίση. Όμως, στη περίπτωση της σχέσης του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα, η δημιουργία «ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα», που είναι νομικός όρος, οφείλεται στην απροθυμία της κυβέρνησης να περιορίσει τις κρατικές δαπάνες στο πλαφόν που υπαγορεύει το άθροισμα των κρατικών εσόδων και του διαθέσιμου δανεισμού.

Και τώρα τι;

- **Όταν ολοκληρωθούν οι απαραίτητες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, η χώρα θα επανέλθει, όντως, σε ρυθμούς βιώσιμης ανάπτυξης;** Όχι ακριβώς. Η χώρα περιέπεσε στη δίνη της δημοσιονομικής προσαρμογής, διότι έπαυσε να είναι ανταγωνιστική μετά την είσοδο στην Ευρωζώνη και επιδίωξε να κρατήσει ένα πλασματικό βιοτικό επίπεδο μέσω εξωτερικού δανεισμού. Για να επανέλθει σε μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη, η Ελλάδα πρέπει να εξασφαλίσει συγκριτικά πλεονεκτήματα στον παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας, όπως προσδιορίζεται από το πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Ο κ. Κατσάμπας έχει ασχοληθεί με τον σχεδιασμό, τη διαπραγμάτευση και την εφαρμογή σταθεροποιητικών και διαρθρωτικών οικονομικών προγραμμάτων σε διάφορες χώρες της Ευρώπης, Ασίας, Αφρικής και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Έχει συγγράψει μελέτες και άρθρα σε θέματα νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, πληθωρισμού, δημοσίων δαπανών και δημοσίου χρέους. Είναι απόφοιτος της Οικονομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Yale των ΗΠΑ, όπου έλαβε τα πτυχία Bachelor of Arts (1971, Summa Cum Laude, Phi Beta Kappa, Honors with Exceptional Distinction in Economics), Master of Arts (1973), Master of Philosophy, (1975), και Doctor of Philosophy (1977). Το 1978-79 ήταν Επίκουρος Καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, και μεταξύ 1979-1989 διετέλεσε

στέλεχος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με μια παύση το 1985, οπότε διετέλεσε Σύμβουλος στη Διοίκηση της Τράπεζας της Ελλάδος. Στη διετία 1989-1991 ο κ. Κατσάμπας υπήρξε Οικονομικός Σύμβουλος στην Τράπεζα Πίστεως και μεταξύ 1991-93 διετέλεσε στέλεχος της Παγκόσμιας Τράπεζας. Το 1993 επανήλθε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σαν ανώτερο στέλεχος του Οργανισμού, όπου και παρέμεινε μέχρι το 2010. Τον Ιανουάριο του 2012 διορίστηκε Αναπληρωτής Εκτελεστικός Διευθυντής και εκπρόσωπος της Ελλάδος στο Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ, αλλά τον Απρίλιο του 2015 υπέβαλε τη παραίτησή του λόγω διαφωνίας με τον τότε Υπουργό Οικονομικών κ. Βαρουφάκη. Μεταξύ Σεπτεμβρίου 2016 και Δεκεμβρίου 2017 ο κ. Κατσάμπας υπήρξε Nonresident Senior Fellow στο Atlantic Council.